

ဒို့သွေးသား
ကဒူးများနှင့်ပြောစည်အက

မောင်ညွှန်ဝန်

ငွေတာရီမဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၇၁ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ၊ အမှတ် ၁၃၅၊ နှာ ၃၇ မှ ၄၁ ထိ။

မြန်မာ့အသံ "ကျေးလက်တေးသံ" အခန်းတွင် ရွှေဘိုခရိုင် မခေါက်ကျေးရွာမှ "ဗျော"သံကို လွမ်းဆွတ်ကြည်နူး ဘွယ်ရာ ကြားနာရတတ်၏။ ဗုဒ္ဓဝင် တောထွက်ခန်း ဗျောချင်းဖြစ်၍ ဘာသာရေးအရသာမက ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုရေးရာ အရပါ အနှစ်သာရနှင့်စွယ်စုံပြည့်ဝခြင်း ရှိသည်။ ကြားနာရသူတို့အဖို့ ကြည်သဒ္ဓါ ရှင်လန်းစေနိုင်သော ဂီတစွမ်းအား ရှိ ၏။

ဗျောတီးဝိုင်းများသည် မြန်မာလူမျိုးတို့အဖို့ အလှူတော်မင်္ဂလာပွဲများတွင် ထည့်သွင်း အသုံးပြုကြလေ့ရှိ၏။ ရှေးခေတ်ဟောင်းကလည်း နန်းသုံးအရပ်သုံးအဖြစ် ဂုဏ်သရေတင့်ခဲ့၏။

ဗျောဟူသော ဝေါဟာရသည် "စည်ဗျော"ဟူသော စကားလုံးကို အတိုချုံးခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲရာမှ ဖြစ်ပေါ်လာသည် ဝေါဟာရဖြစ်ကြောင်း ပညာရှင်တို့က ပြဆို၏။

မြန်မာရာဇဝင်များအဆိုအမိန့်အရ ဗျောတီးနည်း တီးချက်သည် အလောင်းစည်သူမင်းကြီး ပုဂံပြည်မှ ဖောင် စကြာဖြင့် ဇမ္ဗူဒီပါကို လှည့်လည်ခရီးထွက်ရာတွင် ကျွန်းဦးသပြေပင်ကို ရောက်ခဲ့သည်ဟု ဆို၏။ ထိုအခါ ကျွန်းဦးသပြေ ပင်ကို လေခတ်သည့်ကာလ တူရိယာငါးပါးအသံကဲ့သို့ ရှိသည်ကို အကြောင်းပြု၍ ဗျောတီးနည်း တီးချက်များ စတင်တီ ထွင်၊ တီးမှုတ်စေသည်ဟုဆိုရှိခဲ့ခြင်း တွေ့သိမှတ်သားရ၏။ (ရွှေဘုံနိဒါန်း၌ အကျယ်ပြု၏။)

ရှေးဟောင်းစာများတွင် ဤသည်နှင့်ပတ်သက်၍ "ကျွန်းဦးသပြေ၊ ညှာမှကြွေသား၊ ကျပေတုံလှာ၊ ရေမျက်နှာ ထက်၊ သံဝါကျူးလွန်၊ နစ်လေဟန်တူ၊ ပြုတ်ပြုတ် ဟူ၍၊ ပေါ်မူထူးလည်း၊ ပြုန်းပြုန်းမည်ရှင်"ဟူ၍ စပ်ဆိုခြင်းများ ရှိ၏။

ကွယ်လွန်လေသူ ရွာစားကြီး စိန်ဗေဒါသည် ဗျောတီးမှုတ်ရာတွင် အကြောင်းအရာအားဖြင့် သက်ဆိုင်ဆီလျော် နေသည့်ရှေးရေးသားမန်သီချင်းတပုဒ်ကို ရွေးချယ်ကောက်နုတ်၍ "မင်္ဂလာဗျောညွန့်"ဟူသော အမည်ဖြင့် တီထွင် တီးမှုတ် ခဲ့ခြင်းကို တွေ့ရသည်။

ပုဂံခေတ်မှစ၍ ရှေးမြန်မာဘုရင်မင်းတို့သည် ဗျောတီးမှုတ်ခြင်းအလေ့အထကို ဥကင်တော်ဖွင့် မင်္ဂလာနှင့်ထွက် တော်မူသည့်မင်္ဂလာအခမ်းအနားများ၌သာမက ဘုရားပုထိုးများတွင် အလှူပွဲကျင်းပကြရာ၌ တီးမှုတ်စေခြင်းပြုကြောင်း နှင့်တီးမှုတ်သူ ပညာသည်များနှင့်တကွ တီးမှုတ်ရန် တူရိယာများကိုပါ ဘုရား၌ လှူဒါန်းသည့်အလေ့အထများ ရှိခဲ့၏။ ယင်းကို ပုဂံခေတ်ထိုးကျောက်စာများ၌၎င်း၊ စစ်ကိုင်းမြို့ကောင်းမှုတော်ခေါ် ရာဇမဏိစူဠာစေတီတော်ရှိ သာလွန်မင်း ကြားရေးထိုးခဲ့သည့်ကျောက်စာ၌၎င်း အထောက်အထား ထင်ရှားစွာ တွေ့ရ၏။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ထီးကျိုးစည်ပေါက် ကျွန်သဘောက်ဘဝသို့ ကျရောက်သက်ဆင်းခဲ့ရသည့်ခေတ်အခါ၌ကား ဗျောတီးမှုတ်ခြင်းအလေ့အထကို အယူဝါဒရေးနှင့်သက်ဆိုင်ရာအလှူပွဲများနှင့်ရှင်ပြု၊ ပဉ္စင်းခံပွဲများတွင်သာ တွေ့ရတော့ ၏။ ဤသည်မျှအားဖြင့် မြန်မာရိုးရာ အစဉ်အလာနှင့်မြန်မာရိုးရာ ဂီတစစ်စစ်ဖြစ်သော ဗျောတီးဝိုင်းနှင့်ပတ်သက်ရာ အ ကြမ်းဖျင်းလေ့လာမှုသဘောမျှ တင်ပြခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဗျောက ဗျောတီးဝိုင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပုဂံပြည် အလောင်းစည်သူမင်း ခေတ်က စတင်ပေါ်ပေါက်လာဟန် ကို အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်၏။ သို့သော် အထက်မြန်မာနိုင်ငံ ကသာခရိုင်တွင်းရှိ ဧရာဝတီမြစ် အနောက်ဘက်ကမ်း ဒေသတို့တွင် မှီတင်းနေထိုင်လျက် ရှိကြသော ကဒူးလူမျိုးများ(ကတူးဟုလည်း ခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်း ရေးသားကြ၏) စဉ်လာ မှတ်သားပြောဆိုချက်အရမူ "ဗျော"တီးဝိုင်းပေါ်လာပုံမှာ တမူကွဲပြားသော ပုံပြင်ဒဏ္ဍာရီတရပ်ရှိခြင်း တွေ့ရ၏။

ဤနေရာ၌ ကဒူး(ဝါ) ကတူးအမျိုးသားတိုင်းရင်းဘွား ညီအကိုလူမျိုးစုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အနည်းငယ် မိတ်ဆက် ဖော်ပြလို၏။

မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း အမှတ်(၁)တွင် ကဒူးလူမျိုးအကြောင်း ဖော်ပြရာတွင် "ကဒူးလူမျိုးများမှာ ရှေးကျလှသော သက်-လူမျိုးစုတွင် ပါဝင်၍ ထိုလူမျိုးစုဝင် လူမျိုးငယ် ၅ မျိုးအနက်၊ လူဦးရေအများဆုံး ဖြစ်သည်။ ၁၉၃၁ ခုနှစ်၊(အင်္ဂလိပ် လက်အောက်ခံဘဝ စစ်ကြိုခေတ်)သန်းခေါင်စာရင်းအရ လူမျိုးအားဖြင့် ဦးရေ ၃၆၀၀၀ ခန့်ရှိ၍ ကဒူးဘာသာစကားကို ပြောဆိုသူဦးရေမှာ ၂၀၀၀၀ မျှရှိသည်။

"ကနူးတို့သည် မိမိတို့ကိုယ်ကို အ-သက်၊ သက် ဟူ၍ သညာတပ်ခေါ်ကြသည်။ ပုဂံခေတ်ကျောက်စာတို့တွင် ထို သူတို့ကို (ကန္တူ)ဟု ရေးသားဖော်ပြ၍ တရပ်မှတ်တမ်းတို့တွင်ကား (ချိုင့်တု)ဟု ရေးသားသည်။ ပုဂံခေတ်ကျောက်စာများ အရ ထိုခေတ်က ကနူးတို့သည် တကောင်းမြို့ ပတ်ဝန်းကျင်ဖြစ်သော သင်းတွဲပြည်နှင့်မူးမြစ်ဝှမ်းအထက်ပိုင်း ဒီပဲရင်းဒေ သတို့၌ နေခဲ့ကြကြောင်း သိရသည်။

"၁၃ ရာစုနှစ်အစဉ်ပိုင်း ပုဂံခေတ်အတွင်းက မြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်းတွင် မြို့ပြပြည်ရွာ တည်ထောင်ခဲ့ပြီးသော မြန်မာတို့သည် မြောက်ဖက်သို့ ပြန့်နှံ့ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ကြရာ၌ ကနူးတို့၏ ဒေသကိုပါ သိမ်းသွင်းခဲ့ကြ၏။ ထိုအချိန်မှစ၍ ကနူးတို့နှင့်ဆက်သွယ်မှု ပိုမိုများပြားလာခဲ့သည်။

"မြန်မာနိုင်ငံအထက်ပိုင်းကို ဗြိတိသျှတို့ တိုက်ခိုက်သိမ်းယူပြီးသည့်နောက် ကနူးတို့သည် ဝန်းသိုဒေသ(ကသာ ခရိုင်)ဆီမှ မြောက်ဖက်သို့ တဖြည်းဖြည်း ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်လာခဲ့ကြသည်။ ယခုအခါတွင် သူတို့ကို ကသာခရိုင်အတွင်းရှိ ဧရာဝတီမြစ်အနောက်ဖက်ကမ်းဒေသ၌ အများဆုံး တွေ့ရသည်။ (စကားချပ်-ကနူးလူမျိုးတို့အား အနောက်ဖက်သား-ဟူ ၍ အထက်ပိုင်းတွင် ခေါ်ဝေါ်သုံးခဲ့ခြင်း ရှိ၏။) မြောက်ဖက်ဗန်းမော်ခရိုင်၊ မြစ်ကြီးနားခရိုင်(ယခု ကချင်ပြည်နယ်)နှင့်အ နောက်မြောက်ဖက် အထက်ချင်းတွင်းခရိုင်(ချင်းဝိသေသတိုင်း)တို့၌လည်း ပြန့်နှံ့နေထိုင်လျက်ရှိသည်"ဟု ဖော်ညွှန်းထား ၏။

ရာဇဝင်ပါမောက္ခဒေါက်တာသန်းထွန်းက ၎င်း၏ မြန်မာရာဇဝင်စာတမ်း အမှတ် ၁ တွင် ကတူး(ဝါ)ကနူးလူမျိုး များအကြောင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဤသို့ ဖော်ပြထား၏။

"ချင်းတွင်းအရပ်၌ ချင်းတို့ရှိ၍ ဧရာဝတီအညာဒေသ၌ "ကန်တူ"တို့ရှိသည်။ ကန်တူကို အသက်၊ သို့မဟုတ် သက် ဟူ၍လည်း ခေါ်၏။ သို့သော် ကန်တူတို့၏တောင်ဖက်အကျဆုံး အစုကိုသာ မြန်မာတို့က "သက်"ဟုခေါ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်းတွင် သက်တို့ဖြန့်လျက် နေပြီးဖြစ်၏။ ယင်းတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ အစောဆုံးရောက်ရှိလာ သော တိဗက်မြန်မာအနွယ်များ အပါအဝင် ဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များလည်း ဖြစ်၏။ ချင်းတောင်ကို ကျော်၍ မဏိပူရတိုင် အောင် ပေါက်ရောက်သူများလည်း ဖြစ်သည်။ ယခုတိုင် ရခိုင်ဖက်၌ ရှိကြသေးသည်။ ရွှေဘိုတပယင်းနှင့်မူးအညာဖက် တွင် နေသော ကန်တူအစုကို (သစ်)ဟုခေါ်၏"ဟု ရေးသားထားပေသည်။

ပါမောက္ခဒေါက်တာလှစ်၏ အယူအဆတွင်မူ "တရုတ်တို့က တိုက်ကန်(တကောင်း)သည် ကတူး(ရှေးမြန်မာစာ ကန်တူ(ကန္တူ))။ တရပ်၌ ကျိယန်တူ(ချိုင့်တု)တို့၏ ဗဟိုဌာန ဖြစ်သည်ဟုဆိုသည်။ ကတူး(ကနူး)တို့သည် မြန်မာတို့ မြန်မာ နိုင်ငံအလယ်ပိုင်းသို့ ဝင်ရောက်မလာကြမီကပင် ထိုနေရာ(တကောင်း)သို့ ရောက်ရှိနေနှင့်သည့်တိဘက်တိုဘာမင်(တိဗက် မြန်မာ)မှရင်းအမျိုးစု အဝင်အပါ လူမျိုးစုတစု ဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြောင်း" ဖော်ပြခဲ့သည်။

ကနူးရာဇဝင်အတ္ထုပ္ပတ္တိတို့ဟူ၍ကား ၁၃၂၃ ခု၊ ပြာသိုလဆန်း ၁၅ ရက်နေ့ မန္တလေးမြို့ ၈၂ လမ်း ရသာတန်း"ဇင် ယော်"ပုံနှိပ်စက်တွင် ရိုက်နှိပ်ခဲ့သည့်ကသာခရိုင် ပင်လယ်ဘူးမြို့နယ် ဘော်တာကျောင်းဆရာတော်ဦးသီရိ ရေးသားတော် မူသော "မော်ဆယ်ရွာစေတီတော်သမိုင်းနှင့်ကနူးရာဇဝင်အတ္ထုပ္ပတ္တိ"ဟူသော စာအုပ်တအုပ် တွေ့ရှိရဘူး၏။

ယင်းစာအုပ်တွင် ပုဂံပြည် အနော်ရထာမင်းကြီးလက်ထက်တော်တွင် သလ္လာဝတီမြစ်(ချင်းတွင်းမြစ်)၏ အရှေ့ ဘက် မဟာမြိုင်တောကြီးတွင် သဝရရာဇာ မည်သော ကနူးမင်း မင်းပြုကြောင်း(စာမျက်နှာ ၅)ဖော်ပြပါရှိ၏။ ထို့ကြောင့် အနော်ရထာနှင့်ခေတ်ပြိုင်အုပ်စိုးသော မင်းရှိပြီကို ထောက်သော် ကနူးလူမျိုးတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်အတန်းသည် ပုဂံ ပြည်သူပြည်သားတို့နှင့် များစွာခြားနားခြင်း ရှိမည်မဟုတ်ဟုယူဆနိုင်ကြောင်းသည်။

ထို့ပြင် ထိုရာဇဝင်စာအုပ်၌ပင် ကနူးလူမျိုးအစသည် "မြန်မာအစ တကောင်းက"ဟု ဆိုရိုးစကား ရှိခဲ့သလို ကနူး လူမျိုးများကလည်း တကောင်းကပင် စခဲ့သည်ဟု ယူမှတ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။

ကျွဲကောမြို့သမိုင်းကို ဖော်ပြသောအခန်း (စာမျက်နှာ ၇၈)တွင် အထက်ဖော်ပြပါ တကောင်းအနွယ်အစကို အ ထောက်အထားအဖြစ် တဖန် ဤသို့ဖော်ပြချက် တွေ့ရပြန်သည်။

"ကနူးလူမျိုးများမှာ မြန်မာအစ တကောင်းက အဘိရာဇာမင်းကြီး၏ နှမတော်-လင်ယောက်ျားကား စစ်သူကြီး အရာနေ၍ သားငယ်ကံရာဇာမင်းကြီးနှင့်ပင် အမှုထမ်း အရာထမ်းများ ဖြစ်ကြ၍ ၎င်းစစ်သူကြီးမိဘုရားမှာ သားယော ကျား ၉ ယောက်မွေး၏။ ၎င်းသားယောက်ျား ၉ ယောက်အောက် အငယ်ဆုံး အဆင်းငါးဖြာနှင့်ပြည့်စုံသော သမီးတော် တယောက်ကို မွေးသည်။ "ပဉ္စာလ"ဟု သမီးတော်၏ အမည်ကို ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြ၏။

"နောင်အရပ်ရောက်သော် အမျိုးချင်းပင်ဆောင်နှင်း၍ ကံရာဇာမင်းပြုသောအခါ ပဉ္စာလ-ဟူသော နှမတော်မှ မွေးသည့်သားကား ယောက်ျားချည်းပင် "ဆယ်ယောက်"မွေး၏။ ဤသို့ သားယောက်ျားချည်း ဆယ်ယောက်မွေးသည်ကို ကံထူးသည်ဟု အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ဖြစ်ကာ ထိုအချိန်မှစ၍ "ကံထူး"လူမျိုးဟု ခေါ်ဝေါ်ကြသည်တွင် (နောင်သော်) "က နူးလူမျိုး"ဟု ဖြစ်လာခဲ့လေသည်။

"ကံရာဇာငယ်မင်းကြီးသည် ၎င်းကံထူးလူမျိုးတို့အရန် ဖြစ်စေခြင်းငှာ မြို့ရွာတည်၍ လွတ်လပ်စွာ နေထိုင်ကြ ရန် ပြောကြားသောအခါ (ကံထူးလူမျိုးတို့သည်) ဧရာဝတီမြစ်အနောက်ဖက် သလ္လာဝတီမြစ်အရှေ့အရပ် ဖြစ်သော နေရာ တို့၌ အနွံအပြား နေထိုင်ကြလေသည်"ဟု ယင်းရာဇဝင်တွင် ဆက်လက်ဖော်ပြထား၏။ ၎င်းရွှေပြောင်းနေထိုင်ကြသူတို့က မြို့ရွာငါးဌာန တည်ကြရာ "ပဉ္စာလငါးမြို့"ဟု ခေါ်တွင်ခဲ့၏။

ပဉ္စာလငါးမြို့တို့ကား (ယ-ပျော-ညောင်-ပင်း-နဂါးဆင်း)ဟု တွင်လေသည်။ ယ-ယသာမြို့(ယခု ရွှေဘိုခရိုင် ဇီး ကုန်းမြို့အရှေ့ဘက်ရှိ ထန်းတပင်မြို့)၊ ပျော-ငှက်ပျောတိုင်ရွာ ရွှေကြက်ကျော်စေတီတော် ရှိသည်။ ညောင်-ညောင်ပင်သာ ရွာမ။ ရွှေဘိုခရိုင် ထန်းကုန်းဘူတာအရှေ့ခရီး ၁၀ မိုင်ကွာ၌ ရှိသည်။ ပင်း-ပင်းသာမြို့ဟောင်း။ (ယခု တယ်ပင်ဘူတာဖြစ် ၏။) နဂါးဆင်း-ကောလင်းကျောက်ပြင်သာ ဖလဲ ဝသဲကုန်းတို့ အသီးသီးဖြစ်ကြ၏ဟု ဆိုသည်။

ဤပဉ္စာလငါးမြို့ကို တည်ကြအပြီးတွင် ယခုအခေါ် ကာဘိုးမြို့(ကာဘိုးဆည်ကြီးတည်ရာ)ကိုလည်း ကနူးလူမျိုး များက မြေဖို့၍ တည်ခဲ့သဖြင့် "ကာဖို့"ဟု တွင်ရာမှ နောင်တွင် ကာဘိုး ဟုပြောင်းလဲခေါ်တွင်သည်ဟု၎င်း၊ အဆိုပါ ကာ ဘိုးမြို့အနောက်ဘက်အရပ်၌လည်း ကံထူးမ-မင်းသမီးကိုယ်တိုင် တည်ခဲ့သော မြို့ရှိရာ ယင်းကို "ကနူးမ-ရွာ"ဟု ခေါ်ဝေါ် ခဲ့ပေသည်။

ဤသည်ရွှေကား ကနူးရာဇဝင်အတ္ထုပ္ပတ္တိက သိမှတ်ဘွယ်ရာ အကြောင်းခြင်းရာ ကောက်နုတ်ချက်အချို့ဖြစ်၏။ ကနူး (သို့မဟုတ်) ကတူးလူမျိုးများက ဗျောစည်အကကို ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုအကတခုအနေဖြင့် ထိန်းသိမ်းထားရှိသည်။ ဗျော-ဟူသော အသုံးအနှုန်းအစား ရှေးမူမပျက် "ပြော"ဟုသာ သုံးစွဲကြသည်။

ကနူးလူမျိုးတို့တွင် "တူရိယာဂီတ"ဖြစ်ပေါ်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ရှေးအစဉ်အလာ ပြောကြားခဲ့သော ဒဏ္ဍာရီပုံပြင် တခုရှိ၏။ ယင်းကား အောက်ပါအတိုင်းဟူလို။

"ရှေးလူကြီးသူမတို့သည် ညဉ့်ဦးယံအချိန်၌ မိမိတို့သားငယ် မြေးငယ်တို့အား အိပ်တတ်ကြစေရန် ဥဒါန်းစကား ဖြင့် ပြောကြား၍ သိပ်တတ်ကြသည်မှာ "ကိုးတန်ပေါက်ဝ" နေအဲခန်း-ခေါ် လှင်တဦးသည် တောင်ယာခုတ်၍ ထားရာ မျောက်ဖြူကြီးတကောင်သည် ဗုံတောင်ဗုံစည်တီးလျက် ခုတ်(လှဲ)ထားသော သစ်ပင်တို့ ပြန်ထောင်ကာ ပကတိအတိုင်း ဖြစ်နေစေပြန်သည်ဆို၏။

"အဲခန်းသည် ခုတ်မြဲအတိုင်း ပြန်ခုတ်၍ တစောင်းက စဉ်းစား၍ ချောင်းချောင်းကြည့်နေစဉ် မျောက်ဖြူကြီး လည်း ပြန်လာ၍ ရှေးနည်းအတိုင်း ဗုံတောင်ကို တီးခတ်၍ ခုတ်လှဲထားသော သစ်ပင်တို့ကို မူလအတိုင်း ပြန်ဖြစ်စေ ကြောင်း တွေ့ရ၏။

"ထိုအခါ အဲခန်းသည် စေးလှစွာသော ကော်ကို စားကောင်းအောင် ကျိုချက်၍ သူတောင်ယာအလယ်တွင် ထား ထားပြီး အခြားစားကောင်းသော သစ်သီးတို့ကိုလည်း ကော်အိုးအနား၌ စုပုံထားခဲ့ပြီး ကွယ်ကာ တစောင်းက ချောင်း ကြည့်နေ၏။

"မျောက်ဖြူကြီးလည်း လာလတ်ပြန်၍ စားစရာ သစ်သီးတို့ကို မြင်လျှင် ရှေးဦးစားပြီးမှ ကော်အိုးကိုလည်း နှိုက် ၍စားလေ၏။ ကော်စေးလူး၍ ကိုယ်၌သုတ် မျက်နှာ၌ သုတ် လုပ်၍ ကိုယ်မှာကပ်၊ မျက်နှာမှာ ကပ် လက်မှာကပ်နှင့်ကော် အိုးကို နှိုက်ပြန်စားပြန် ပြုလုပ်၍ ကပ်ဖန်များသဖြင့် ကော်ကြောင့် မျက်စိ မမြင်တတ်ဘဲ ဖြစ်နေစဉ် အဲခန်းသည် အမှတ်တ မဲ့ မျောက်ဖြူကြီး၏ ဗုံစည်ကို အတင်းလှယူ၍ ရလေ၏။ ထိုစဉ်မှာ "နတ်စကြာစည်"ဖြစ်သည်ဆို၏။ "ယခု ငါခုတ်မည်ပြု သော တောင်ယာအတွင်းရှိ သစ်ပင်တို့သည် လဲ-လဲ"ဟုဆိုကာ တီးလျှင် အားလုံးလဲကျကုန်၏။

"အဲခန်းသည် တဆင့်တက်၍ ထိုနတ်စည်ကို တီးခတ်ပြီး မြင်းဖြူကြီးနှင့်မင်းဝတ်တန်ဆာများ မိမိထံ ရောက်စေ သည်"ဟူလို။

ကနူးပြောစည်အကဖြင့် ကျော်ကြားခဲ့သူတစ်ဦးမှာ ကသာခရိုင် ဗန်းမောက်မြို့နယ်မှ ကနူးအမျိုးသားကြီးဦးကျေး"ဆိုသူ ဖြစ်၏။ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၅၀ ကျော်က ၎င်းသည် ကသာမြို့ပေါ်သို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်သွားခဲ့၏။ အလှူအတန်းရှိ၍ လှည့်လည်ရာတို့တွင် ပြောတီးပိုင်းနှင့်ကခုန်ကူညီလေ့ရှိ၏။

ရှေးအခါက ကနူးပြောစည်တီးပိုင်းသမားတို့သည် ပြောကို ရိုးရိုးမလွယ်သိုင်းဘဲ နောက်ပြန်ပိုး၍ အချက်ကျကျ ကျင်လည်စွာ တီးခတ် ကခုန်နိုင်စွမ်းရှိကြပုံကို အကြောင်းပြု၍ "စီကတောင် ပါသက်ရိုး ပြောကြီးနောက်ပြန်ပိုး"ဟူသော ဆိုရိုးစကားပင် ရှိခဲ့၏။ ထိုစီကတောင်နှင့်ပါသက်ရိုးမှာ ဗန်းမောက်မြို့နယ်ရှိ ကျေးရွာအမည်များ ဖြစ်ကြပေသည်။

ကနူးပြောစည်တီးပိုင်း၌ ကခုန်သူ ပြောမင်းသားသည် ဇာတ်မင်းသားများကဲ့သို့ ဝတ်စားဆင်ယင်ပြီးလျှင် ပုဆိုးရှည်ကို အောက်ပိုင်းကျိုက်၍ ပုဆိုးမြိတ်စကို ငှက်တော်မြီးသဏ္ဍာန်တတောင်သာသာ ချထား၏။

လက်နှစ်ဖက်တွင် ဝါးလက်ခုတ်ငယ်တခုစီ ကိုင်ထားကာ လက် ၃ ချောင်းဖြင့် တဖျောက်ဖျောက် မြည်အောင် တီးရင်း စည်းချက်ဝါးချက်ညီ "ကကွက်"ဖော်၍ ကပြ၏။

ပြောတီးသူတို့က ပထမ ဖြည်းညှင်းစွာ အနှေးတီးရာမှ အယိုင်တီးကွက် ခပ်သွက်သွက် တီးသည့်အခါမျိုး၌ ပြော၏ နှုတ်ခမ်းပန်းကုံးကို တီးခတ်သံဖြင့် ဝါးချက်အဖြစ် တီးလိုက် ပြောကို ခေါက်လိုက်လုပ်ပေး၏။

သွက်လက်လှုပ်ရှားလာသော တီးကွက်ကို လိုက်၍ ပြောမင်းသားကလည်း လိုက်လျောညီထွေ သွက်လက်စွာ ကခုန်လာရသည်။ မိမိလက်ထဲမှာ ဝါးလက်ခုတ်ကလေးများကို တဖျောက်ဖျောက် ဝါးသံပေးရင်း ဘယ်ညာယိမ်းနွဲ့ကာ ပုဆိုးနောက်မြီးစကို စည်းချက်နှင့်အညီ မရင်းကရင်း မြူးရွှင်တက်ကြွစွာ လှုပ်ရှားကခုန်ကြလေသည်။

ဤနေရာ၌ အလျဉ်းသင့်၍ "ဗျောမင်းသား"ဟူ၍ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ခြင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး "သဘင်ဝန်"အမည်ခံ ဆရာကြီးဦးနု၏ (မြန်မာသဘင်လောက)စာအုပ်တွင် တွေ့ရချက်ကို အနည်းငယ် ဖော်ပြလိုပေသည်။

မြန်မာဇာတ်သဘင်လောက၏ စတုတ္ထခေတ်ဟု ပိုင်းခြားပြသော ပုဂံမင်းလက်ထက် ခေတ်အခါက ဗုံ-မောင်ကျန် ပေါ်ဆိုသူမှာ အရပ်အလှူအတန်းပွဲများတွင် ဇာတ်ယောင်ယောင်မြေပိုင်းပွဲကလေးများ၌ နာမည်ရသူတစ်ဦး ဖြစ်၏။

ထိုခေတ်က အလှူအတန်းတို့မှာ "ဗျောသွင်း"ကြ၏။ ထိုအခါ ဗုံ-မောင်ကျန်ပေါ်ကို မခံချင်သော အသွက်လျှာ သွက်ဗျောသမား မောင်လန်းဆိုသူက "မင့်လူလောက်တော့ ဒို့လည်း စွမ်းဆောင်နိုင်ပါသည်"ဟု ဗျောတီးရာမှထ၍ ပြောလေ့ဆိုလေ့ ကလေးရှိရာက တစတစ နာမည်ထွက်လာပြီးလျှင် "ဗျောမောင်လန်း"ဟူ၍ နာမည်ရ "ဗျောမင်းသား"ဖြစ်လာ လေသည်ဟု သိမှတ်ရပေသည်။

ဗျောတီးပိုင်းတွင် တီးမှုတ်သည့်သီချင်းမှာ ယိုးဒယား၊ ပတ်ပျိုး စသည်တို့မှ ထိုက်သင့်ဆီလျော်ရာကို ရွေးနုတ်၍ တီးမှုတ်ကြလေ့ရှိပြီး နှေးနှေးနှင့်မြန်မြန် တီးမှုတ်ခြင်းသာ ဖြစ်၏။ ဗျောသီချင်းဟူ၍ သီးသန့် မတွေ့ရဘူးပေ။

ရှေးအခါက ဘုရင်နှင့်သက်ဆိုင်ရာ စည်ဗျောအဖွဲ့များ၌ တီးမှုတ်လေ့ရှိသော တေးသွားသီချင်းမှာ "သုံးဖန်ချီ-သုံးဖန်ချ"ခေါ် တေးသွားနှင့်ရတုများ သီဆိုတီးမှုတ်လေ့ရှိကြောင်း နားခံတော်မြို့စားကြီးဦးရွှေခြည်၏ အဘိရကပျို့အပိုဒ် ၁၆၃ အရ၎င်း၊ စည်တော်ခုံလင်္ကာ၌၎င်း၊ စပ်ဆိုဖော်ပြခြင်းများ တွေ့သိရသည်။

အဆိုပါ သုံးဖန်ချီ-သုံးဖန်ချ တေးသွားမှာ ယခုခေတ် ဇာတ်ပွဲများတွင် နတ်ကတော်ကပြရာ၌ တီးမှုတ်လေ့ရှိကြသော "လေးကျွန်းစကြာ"အစချီသုံးဖန်ချီ-သုံးဖန်ချ တေးသွားကဲ့သို့ပင် တီးမှုတ်ကြလိမ့်မည်ဟု ပညာရှင်တို့က ယူဆကြပေကြောင်း။

(ဤဆောင်းပါး ဖြစ်မြောက်ရေးအတွက် ပုံကြမ်းနှင့်တကွ အထောက်အထား အချက်အလက် ရှာဖွေကူညီခွင့် ပြုဖော်ရသော ဆရာဦးဗသော်(စစ်ကိုင်း ရွာသစ်ကြီးတိုင်းရင်းသားဖွံ့ဖြိုးမှုသိပ္ပံကျောင်း)နှင့်စာရေးဆရာ ကသာလှဝင်းနွယ်၊ ကသာသင်းမွှေးတို့အား ကျေးဇူးတင်ပါ၏။)

မောင်ဉာဏ်ဝန်